

Doprovodná četba pro kultúrněhistorické kursy z programu
baltistiky
(nejstarší dějiny)

I. PRAMENY POZNÁNÍ STŘEDOVĚKU (A POČÁTKŮ RENESANCE)

A. Latinská církev proniká k Baltskému moři

1. Iohannes Canaparius (** - 1004): *Vita sancti Adalberti*
Bruno Querfurtensis (cca 974 - 1009): *Passio sancti Adalberti (Sancti Adalberti Pragensis episcopi et martyris uita altera)*. Česky „Život a utrpení svatého Vojtěcha“, 1935
2. Adamus Bremenensis (** - post 1081): *Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum*
3. Helmholdus Bosnoviensis (ante 1125 - ante 1180): *Cronica Slauorum*. Česky „Vyhubení Slovanů pobaltských“ (P.Papáček 1925), „Slovanská kronika“ (K.Vrátný 1947)
4. Saxo Grammaticus (cca 1150 - cca 1220): *Gesta Danorum*

B. Svědectví Kyjevské Rusi a následnických knížectví

1. **Повесть временныхъ лѣтъ**. Nestorovo zpracování starších textů s dodatky za období 1095-1113. Česky „Nestorův letopis ruský“ (K.J.Erben 1867; 1954)
2. **Ипатьевская летопись**: I. Повесть временныхъ лѣтъ. Silvestrova úprava Nestorova zpracování (prehistorie & 852-1116), II. Kyjevský letopis (1118-1201), III. Haličsko-volyňská kronika (1238-1292)
3. Lavrentij: Letopisný svod (1377). I. Повесть временныхъ лѣтъ, II. dějiny severní Rusi, především Suzdalského knížectví (do r. 1305)

C. Livonské kroniky

1. Henricus de Lettis (cca 1187 - post 1259): *Chronicon Liouonicum uetus continens res gestus trium primorum episcoporum*
2. Anonymus (putatus uidisse annos 1260-1290): *Livländische Reimchronik*
3. Hermann de Wartberge / Hermann von Wartberge (putatus uidisse annos 1358-1378): *Chronicon Liouoniae*

D. Pruské kroniky

1. Petrus de Dusburgk / Peter von Dusburg (putatus uidisse annos 1298-1326): *Chronicon Terræ Prussiæ*
2. Anonymus: latinská kronika kláštera v Olivě (vydáno jako *Die ältere Chronik von Oliva*); popisuje období 1170-1350 (vnější pohled na Německý řád)
3. Wigandus Marburgensis / Wigand von Marburg (ante 1365 - post 1409): veršovaná kronika Německého řádu v německém jazyce. Nedochovala se; existuje pouze latinský překlad *Cronica noua Prutenica* z XV. stol.

E. Polské kroniky a dokumenty (do Lublinské unie)

1. Jan Długosz (1415 - 1480): *Historia Polonica seu Annales Poloniae*
2. Jan Ostroróg (1436 - 1501): (i) *Monumentum pro Reipublicæ ordinatione congestum*, (ii) *Peroratio domini Ostrorog coram domino Apostolico*
3. Marcin Bielski (1495 - 1575): *Kronika wszystkiego świata* (1551)

F. Litevské kroniky a dokumenty

1. Lietuvos Metrika (konec XIV. - pol. XVIII. stol.)
2. Lietuvos Statutai (1529, 1566, 1588)
3. Lietuvos metraščiai:¹ I. Trumpasis sąvadas, II. Platesnysis sąvadas, III. Platusis sąvadas (Bychovco kronika)

G. Respublica po Lublinské unii

1. Maciej Strykowski (1547 - 1593): *Kronika Polska, Litewska, Żmódzka i wszystkiej Rusi* (1582)
2. Augustyn/Augustinas Rotundus Mielecki/Mieleskis (*** - 1582): litevská kronika (latinsky). Nedochováno. Existují výpisky *Epitome principum Lithuaniae*
3. Albert Wijuk-Koiałowicz / Albertas Kojelavičius-Vijukas (1609 - 1677): *Historia Lituana*

¹ Dochovalo se na tři desítky opisů, ne vždy úplných. Nejstarší letopis, „Литовскому роду починок“, pokrývá období od smrti Gediminovy po smrt Kenstutovu (cca 1341 - 1382).

II. OHLASY STŘEDOVĚKÝCH PRAMENŮ

1. Utajený autor 18. století: **Слово о полку Игореве** „Píseň o tažení Igorově“ - mystifikace ruská
2. Garlieb Helwig Merkel: *Wannem Ymanta. Eine lettische Sage* - osvícenecký protest německý
3. Adam Mickiewicz: *Grażyna (Powieść litewska)* & *Konrad Wallenrod (Powieść historyczna z dziejów litewskich i pruskich)* - romantický pohled litevsko-polský
4. Elias Lönnrot: *Kalevala* - národní a národotvorné epos finské
5. Friedrich Reinhlod Kreutzwald: *Kalevipoeg* „Syn Kalevův“ - národní a národotvorné epos estonské
6. Andrejs Pumpurs: *Lāčplēsis* (česky převyprávěl Radegast Pa-
rolek jako „Souboj nad propastí“) - národní a národotvorné epos lotyšské
7. Henryk Sienkiewicz: *Kryżacy* - postromanticko-nacionalistický pohled polský
8. Vincas Krėvė-Mickevičius: *Dainavos šalies senų žmonių padavimai* („Co vypravují starci z dainavského kraje“) - postromanticko-dekadentní pohled litevský
9. Frans Gunnar Bengtsson: *Röde Orm (Sjöfarare i västerled. Hemma och i österled)* „Zrzavý Orm (Plavci na západ. Doma a znovu na lodi)“ - humorný nadhled vikingsko-skandinávský